

1970 JUN 16

244

„Mesés kincsek” a Keletinél

Látogatás Szilágyi György magánantikváriumában

Micsoda eldorádója a csodás „kincseknek”. Üvegicipellő 1885-ből, hamisítatlan, eredeti Karinthy-karikatúra, Sas Náci nótáskönyve Blaha Lujza dőlt betűs ajánlásával: „Mindig örül a lelkem, ha látom, hogy a magyar néma kivirágzik...” Mária-Terézia adományozta nemzeti oklevél, Kossuth-bankó, régi- régi állatkerti bérletjegy 1919 tavaszáról. S egy igazi recept (1876) Jármay Gusztáv és fia az Oroszlánhoz címzett patikájából... S vajon, ki ült egykoron — 1919. április 29-én — a Fővárosi Orfeum földszinti 52-es asztalánál? S ki várta titkos találkára szíve hölgyeményét a Folyos Caprice 17-es páholyába? Mind-mind megfajtásra váró, édes-kedves titkokat áruló rejtély... S vajon ki hordta esténként a valódi Gáspár-féle bajuszkötőt — Góliát méretűt — melyre gyöngybetűkkel hímezték a biztató szöveget: „Félre bajsuzs, csókot kapsz!”

Brémán keresztül Amerikába

De akad másfajta kuriózum is Szilágyi György szerkesztő (megannyi kitűnő rádióműsor, kabare szerkesztőjének) magánantikváriumában. Íme, egy röplap 1903 novemberéből: „A ki Amerikába való utazásra határozta el magát, az Brémán keresztül utazhat, addig azonban otthonról ne induljon, míg 350 korona készpénze nincs”... „Sánta, púpos, hibás szemű, fél szemű és fájós szemű, végre hitelbe és ledolgozásra Amerikába senki nem utazhat...” Többféle intelem következik, majd záradék: „A ki ezen utasításom szerint cselekszik, az biztosan juthat Amerikába.”

És íme, egy naplótöröredék. A naplót 1822-ben írták, Pest megyében, méghozzá kézzel, maga Simontsits János „Fő szolga bíró”: „Több rendbéli panaszok szerint világos lévén, hogy az ifjúságnak rossz maga viselete, erkölcsstelensége, éjtszakák által való dombórozása és számtalan személyeknek ismét következett szerencsétlen meg szaporodása napról napra nevelkedik, és már annyira el hatalmasodott leg inkább a Németh községekben, hogy már ritka lány adatik Firhez, ki előre teherbe nem esett ez pedig csak ugyan az Előjárók vigyázatlanságának és a Felsőbb Rendelések eránt való figyelmetlenségének tulajdoníthatatik...” És íme, még egy italozás elleni plakát 1919-ből: „Az alkohol meghalt, ne engedjétek feltámadni!”

Vajon hogy kezdődött a gyűjtőszénvedély?

— Nagyon banális hangzik, de így igaz. Gyermekkoromban

mondja Szilágyi György. — Már akkor a padlás, a zezugok búvóletében élttem. Minden érdekelt, ami régi. Aztán felnőtt fejjel egyre mélyebben mentem az erdőbe... Még ma is minden érdekel, ami régi, de a gyűjtemény jobbra a századforduló, a 20-as, 30-as évek Budapestjére korlátozódik. S ezen belül is jobbra az utca embeérének „emlékeire”. (Gyorsan előkerül egy mulatságos plakát. Rajta korabeli szépfiú. Középen elválasztott haj, negédes mosoly. Alatta a szöveg: „Tudja ön már, hogy mi a Lysoform?! Lysoform a nők barátja!”) — Sőt, továbbmegyek. Miután szűkebb hazám a könnyűműfaj — jobbra a cirkusz, a kabaré történetével is foglalkozom.

Jaulus Monini a régi kedvenc és Kabos Gyula szerződése

S újabb sokat ígérő lapok kerülnek elő a fiókokból. Bonbonniere plakátja 1913-ból, mely a többi között Király Boriska társalgási színésznő, Vakárné komikus és anya, Gyemis E. Gyula szerelmes, valamint Jaulus Mo-

nini, a régi kedvenc feléptére invitálja a nagyváradi közönséget... És íme, itt van Kabos Gyula szerződése a Hungaria Filmgyárral. Kötetett: 1917. június 16-án. A sok pont közül csak egy-kettőt idézünk. „Kabos Gyula kötelezi magát, hogy a vállalat által megjelölt filmekben bármely szerepet legjobb tudása szerint eljátszik... Továbbá Kabos Gyula tartozik minden civil ruhát, mely a felvételhez szükségeltetik, saját költségén beszerezni.”

Keglevich gróf és az Állami Hirdető

— Mindez hobby, szórakozás csupán?

— Ez is — az is. Talán nem tűnik nagyképűségnek, ha azt mondom, hogy ritkán adatik meg az embereknek, hogy saját gyűjteményükből dolgozhassanak. Nos, ebből a gyűjteményből már több rádióműsor is „kített”. Például az I. világháború története, a Városliget története, a Zoli bohóc és így tovább... S mennyi minden van még hátra, ami feldolgozásra vár. Itt vannak például a régi telefonkönyvek. Multkorá-

ban játszadoztam, felhívtam a régi arisztokrácia telefonszámaikat. Egyre világosan emlékszem. Keglevich gróf számán az Állami Hirdető jelentkezett. Kértem a gróf urat. A telefonos kisasszonynak volt humorérzéke, azt felelte: már nem dolgozik ott... Persze, azt hiszi, mindez lényegtelen. Számomra nem az. Mindig érdekelt a „fecsegő felszín”. A bulvárlapok tisztavirág élete, az utca emberének reagálása, melyből pontosan kirajzolódik a korkép. Vagy ha úgy tetszik, a letűnt világok „kór”-képe...

— Mikor lehet teljesnek tekinteni egy gyűjteményt?

— Azt hiszem — soha. Vagy legalábbis ezt hinni: illúzió. Csak egy példa. Nemrégiben behívtak az egyik budapesti antikváriumba, mondván: izgalmas, régi plakátokat találtak a számomra. Szívszorongva szemléltem a rajzokat. Hisz azt a színházat „hirdették”, amelyet akkoriban én igazgattam. Pontosabban: a Royal varietét, amelynek 1949-ben titkára, később pedig igazgatója voltam. Nekem ez még alig tegnapi. S lám, másoknak már kultúrtörténeti história.

Gantner Ilona